גמ׳ אבני דאכפא. לאחר שקלרו העומרים מניחין אותן לייבשן ומניחין עליהם אבנים כדי שלא יפזרם הרוח: **הסדורות.** בתוך השדה לעשות גדר לשדה: **לצורות.** ואע״ג דאינן סדורות חשיב להו תשמיש קבוע דשדה לימכר עמו: **הלא תרגימו אבני דאכפא.** כעין אמר מר הדר למילתיה לפרושי אליבא דר״מ ואליבא דרבנן: **לר״מ.** דאמר פרק המוכר את הספינה (לקמן דף עח:) מכר כרם מכר תשמישי כרם ושמעינן דאתא לאיפלוגי אדרבנן ולמימר דאפי׳ אותן תשמישין שאינן נמכרין לרבנן עם הכרם דלא קביעי כל כך לר״מ מכורין הן והלכך בכל תשמישי כרם ושדה השנוין במשנתינו בעינן לפרושי היכי דמי דלר״מ מכור ולרבנן אינו מכור והלכך לר״מ הני אבני דאכפא מכורין הן בכלל שדה כיון דמתוקנות ומזומנות לצורך העומרים: **ואע״ג דלא מחתן.** שאינן מונחות בתוך השדה אלא חוץ לשדה דלהכי אהני מאי דאמר ר״מ מכר כל תשמישי כרם לטפויי במכירת השדה אפילו הנהו תשמישין שאינן מונחין בתוכו הואיל ולצורך השדה נתקנו. והא דאמרן לעיל (דף סה:) אפילו תימא ר״מ התם קביע כו׳ הני אבני דאכפא דמיתקני קרי קביעי אף על פי שאין מחוברין בקרקע הרי קבועין לתשמיש שדה זו ואין דרך לטלטלן לשדה אחר ולא להשאילן: **לרבנן.** דאמרי לא מכר כל תשמישי כרם אלא המיוחדין הרבה לתשמיש אין נמכרין אלא א״כ מחתן לתוך השדה: **ונעולא דאמר אבנים הסדורות לגדר.** ובעל כרחך סתמא כרבנן נקט למילתיה דלר״מ לא בעינן סדורות אלא דמתקנן לצורך גדר שדה זו: **אע״ג דלא סידרם.** זו על גב זו דבכלל כל תשמישי כרם הוא לרבנן לא מזדבני עד דסידרן לכך דהיינו מעשה גדול (ד) ותשמיש קבוע: **קנים מאי עבידתייהו.** מה לריכין לכרם קנים הגדילים בקרקע דקנים סתמא משמע ליה במקום גידולן כמו חילת הקנים: **קנים המחולקין.** מפולגין (ה) שמעמידים תחת הגפנים כדי שיהו הגפנים זקופין והאשכולות תולין באויר ולא יתקלקלו בקרקע וקורין להו פאשי״ש: **דמשפיין.** משופין ומתוקנין לכך: **אע״ג דלא מוקמן.** שאינן זקופין ועומדים עדיין בקרקע: **ואע״ג דמטאי למיחלד.** הגיע זמן קלירתה וסד״א כל העומד לקצור כקצור דמי אפ״ה לגבי מכירה מכורים בכלל שדה. ודלא מטאי לא אילטריך למיתני מכר דפשיטא היא שהרי השדה מוכר עכשיו לגמרי וזה הלוקח לא יניח למוכר לבשל כאן פירותיו ולנקיטה השתא לא חזו הלכך פשיטא דודאי מכר: **אע״ג דאלימי.** דבתר תפיסת הקרקע אזלינן. ופרושי הוא דקמפרש גמ׳ למתני׳ ואזיל: **דלא קביעא.** בקרקע: **לר׳ מאיר דלא מהקנן.** דהשתא אינן תשמיש (ו) כלל ולרבנן דלא מחתן דלא הוי תשמיש קבוע וחשוב: **דלריכא לארעא.** לשטחה בשדה לאחר קלירה להנפח התבואה מריח הקרקע וליבש: **דקטיני.** קנים דקים: גרשה בעיני לפי שטת המשנה דקתני בין כך ובין כך לא מכר את חילת הקנים שהיא בית רובע ולא את השומירה שהיא עשויה בטיט ולא את חרוב כו׳ ובסיפא דריש לא תנינן להו במתניתין שכן סדר שמועה זו והכי גרסינן לה **ולא את התבואה התלושה מן הקרקע ואע״ג דלריכא לארעא ולא את חילת הקנים שהיא בית רובע ואע״ג דקטיני אמר ר׳ חייא בר אבא אמר ר׳ יוחנן לא את חילת הקנין בלבד כו׳** עד **אמר רב פפא והוא דקרו לה ווردא דפלגיא ולא את השומירה העשויה בטיט ואע״ג דקביעא בעי ר׳ אלעזר מלבנות של פתחים כו׳ בעי ר׳ זירא כו׳ בעי ר׳ ירמיה כו׳** עד **היכא דלא מיטלטלי מאי תיקו ולא את חרוב המורכב ולא את סדן השקמה אע״ג דקטיני מנהני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא ויקס כו׳.** ולפי שיש דברים קלרים בשמועה זו טעו הסופרים ונשתבשו הספרים ולפי סדר שסדרתי אפרשנה: **לא את חילת הקנים בלבד.** שהוא דבר חשוב ומחזיק בית רובע בקרקע אמרו דאינו (ו) מוכר עם השדה אלא אפי׳ ערוגה קטנה דלא הוי בית רובע. ואורחא דמילתא נקט של בשמיס לפי שדרך לקרות לה שם בפני עצמה והוא הדין לכל דבר שיש לו שם בפני עצמו. ובחילת קנים בלבד פירש לך שיעורא דמילתא דפסיקא היא דאי הוי בית רובע יש לו שם בפני עצמו ואי לא לא: **אמר רב פפא והוא דקרו כו׳.** לפרושי אתא היכי דמי יש לה שם בפני עצמה דקאמר רבי יוחנן: **ווردא דפלגיא.** ערוגת בושם של פלוגי: **אע״ג דקביעא.** השומירה בקרקע כיון דטוחה בטיט אינה מיטלטלת עוד וחשיבא (ז) ויש לה שם בפני עצמה והרי הוא כמוכר את השדה שלא מכר את הבית דאין בית בכלל שדה אלא בכלל חצר: **בעי רבי אלעזר כו׳.** משום מתני׳ דקמיפלגא בשומירה בין עשויה בטיט לשאינה עשויה בטיט נקט לה הכא להך בעיא דקמיפלגא נמי בין עשויה בטיט לנקיטי בסיכי. ובמוכר את הבית לחבירו קבעי אם מכר בכלל הבית מלבנות של פתחים אם לאו והוא תיקון שעושין סביב המזוזות ומלמעלה ומלמטה שהדלת שוקף עליהן: **דמחברי בטיחא.** מחוברין בכותל אבנים בטיט: **דהא מחברי.** והוי מן הבית עצמו: **בסיכי.** יתידות קבל״ש ונוח לפרקן: **מאי.** מי אמרינן אינן לריכין לפתח כל כך ולא מכרן או לא תיקו: **בעי ר׳ זירא.** אם תמצי לומר מלבנות של פתחים דנקיטי בסיכי מכורין בכלל הבית היינו משום דלחיזוק עבידן אבל מלבנות של חלונות דנקיטי בסיכי מהו לנוי עבידן ולא מזדבני או דלמא כיון דמחברי מחברי בטיט לא מיבעיא לן. כן גרשה בעיני: **מלבנות של כרעי המטה.** חתיכות עץ היו נותנים תחת כרעי המטה כדי שלא ירקבו בקרקע. ואם תמצי לומר גבי פתחים וחלונות דמזדבני היינו משום דמחברי מיהא בסיכי אבל הכא בדלא מיחברי למטה כלל כדמפרש ואזיל קמיבעיא ליה אם הוא מכור עם המטה או לא: **דמיטלטלי בהדה.** שמחוברין במסמרות או בסיכי:

מנהני

ואת השומירה. רשב״ם גריס בריש שאין עשויה בטיט ובסיפא (א) גבי לא מכר גריס העשויה ורבינו חננאל גריס איפכא:

והוא דמחתן. אין גרשה לפרש לר״יג דמתני׳ על העומרי׳ דמה אנו לריכין שיהו מונחים על העומרים הואיל והעומרים שהן תלושין אינן מכורין וגרשה לר״י דלא מחתן היינו שמעולם לא הניחו על העומרים ומחתן היינו שכבר הונחו (ב) ולאו דמתני׳ השתא:

מחולקין. בערוך (ד) פירש שהסירו הקליפות כדי שלא יתליעו: **ולא** את חיצת הקנים כו׳. **אע״ג** דקטיני. עוד יאריך לקמן על משנה זו ובהיא דשומירה ומרוב אלא כן דרך הגמרא שמתחלה מפרש המשנה ואח״כ מאריך:

בעי ר׳ אלעזר מלבנות פתחים. לא כפי הקונטרס דאפתח הבית אלא גרשה לר״י דאפתח שומירה קאי והשומירה דריש קאי דקתני דמכר את השומירה:

מרעא בטיט: **אע״ג** דלא קביעא בארעא: ואת החרוב שאינו מורכב ואת בתולת השקמה: **אע״ג** דאלימי: אבל לא מכר (ו) את האבנים שאינן לצרכה: **לר״מ** דלא מתקנן לרבנן דלא מחתן ולעולא דאמר אבנים הסדורות לגדר לר׳ מאיר דלא מתקנן לרבנן דלא סדרן: ולא את הקנים שבכרם שאינן לצרכו: לר׳ מאיר דלא משפיין לרבנן דלא מוקמן: ולא את התבואה התלושה מן הקרקע: **ואע״ג** דצריכא לארעא: ולא את חיצת הקנים שהיא בית רובע: **ואע״ג** דקטיני א״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן לא חיצת הקנים בלבד אלא אפילו ערוגה קטנה של בשמים ויש לה שם בפני עצמה אינה נמכרת עמה אמר רב פפא והוא דקרו לה ווردא דפלגיא: ולא השומירה העשויה בטיט: **ואע״ג** (ג) דמחברא בארעא: (ו)(ולא את חרוב המורכב ולא סדן השקמה: **ואע״ג** דקטיני:) בעי רבי אלעזר מלבנות של פתחים מהו היכא דמחברי בטינא לא תיבעי לך דהא מחבר כי תיבעי לך דנקיטי בסיכי מאי תיקו בעי רבי זירא מלבנות של חלונות מהו מי אמרינן לנוי בעלמא הוא דעבידי או דלמא כיון דמחברי מחברי תיקו בעי רבי ירמיה מלבנות של כרעי המטה מהו כל היכא דמיטלטלי בהדה לא תיבעי לך דהא מיטלטלי כי תיבעי לך היכא דלא מיטלטלי מאי תיקו: ולא את חרוב המורכב ולא סדן השקמה (ג) וכו׳:

מנא

מסורת הש״ס

א) רש״ל מ״ז, ב) ל״ל ואיהה בטיט ויש וכו. רש״ש, ג) ל״ל לר״י לפרש. יעב״ץ, ד) [ערך חלק ח׳],

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אבל לא מכר לא את האבנים שאינן לצרכה למ״ד אבני דאכפא לר״מ דלא ממתקן: (ב) שם בטיט ואע״ג דקביעא בארעא: (ג) שם ולא סדן השקמה ואע״ג דקטיני מנא הני מילי כל״ל ומיהא וכו׳ נמחק: (ד) רשב״ם ד״ה אע״ג וכו׳ מעשה גדול לתשמיש קבוע דומה הס״ד: (ה) ד״ה קנים הממולקין מפולגין הס״ד ואח״כ מ״ה שמעמידים וכו׳ והאשכולות תלויין באויר: (ו) ד״ה לרבי מאיר וכו׳ תשמיש שדה כלל: (ז) ד״ה לא את חיצת וכו׳ דאינו מכור עם השדה: (ח) ד״ה בעי ר׳ זירא וכו׳ אבל אי מחברי:

מוסף תוספות

א. דכיון דשיעא בטינא לא חזיא לטלטולה ואדעתא דמשבקא התם עבידא וכי גופא דארעא דמיא וכו׳, ולא את השומירה שאינה עשויה בטיט וכו׳ דכיון דלא שיעא בטינא אדעתא דטלטולה עבידא, ואע״ג דמיחברא, עראי בעלמא הוא דהא יכול למעיקרה כל אימת דבעי. יד רמה.

ב. שכבר נשתמש בדין זה התשמיש, דאי לא הרי הן כמטלטלין שבשדה שהרי ראויות הן לצורך אחרובמה הן נכרות שהיו מיוחדות לתשמיש העמרים והוא לא נשתמש בהם מעולם ושאינן לצורכה הן נקראות. שיטמ״ק בשם הלאמ״ל.

עין משפט נר מצוה

מח א ב ג ד ה מיי׳ פכ״ו מהל׳ מכירה הל׳ ב סמג עשין פב טוש״ע מ״מ סימן רטו סעיף ה:

לעזי רש״י

פאשיל״ש [פיישיל״ש]. תמוכות גפן.

קביל״ש [קיבילי״ש]. יתדות, קרסולים.

רבינו גרשום

אבני דאכפא. אותן אבנים שמשימין על העומרין כדי שלא יתפזרו אילך ואילך: לר׳ מאיר. דאמר מכר את הכרם מכר כל תשמישי הכרם. כיון דמתקנן. שמשופין אע״ג דלא מניח על העומרין עדיין אז על הבנין מכורות. לרבנן אין נמכרות עד דמנחן בבנין משום דלאו כגוף של קרקע דמי. ו) אלמא עד דמנחן אכפי: תני סדורות. בגדר. קנים המחולקין המעמידין הגפנים. שלאותן שמעמידי׳ בהם הגפנים קלופין הן הקליפות שעליהן כדי שלא יכנסו המים בין הקליפה ובין העץ ומתליע שלא יהיו אותן תולעין יוצאין ומתליעין הכרם: לר״מ כיון דמשפיין. שמקולעין ומחודדין הוו שימושי הכרם. לרבנן לא הוו שימושי הכרם עד דמנחן ומוקמי בכרם ואין נמכר: אע״ג דמטאי למיחצד. הואיל דמחובר לקרקע כקרקע דמי: ואע״ג דאלימי. הקנים נמכרין עמה הואיל דפחותה: שאינה עשויה בטיט אע״ג דלא קביעא יפה בקרקע. סד״א כיון דלא קביע לאו כגופה של קרקע דמי אפי׳ הכי מכורה: ואת חיצת הקנים. אלו קנים הדוקרנין ושיוצאים כמה קנים בגזע אחד אע״ג דאלימי. דמהו דתימ׳ שדה בפני עצמה דמי אפי׳ הכי מכורה: ואת החרוב שאינו מורכב. דאכתי כל זמן דלא צריך ריכבא לא דבר חשוב הוא. חרוב מורכב. כעין שמרכיבין בין האילנות זקנים כדי להחזירם בכוחן הואיל שאינו מורכב לאו שדה בפ״ע דמיא: ואת בתולת השקמה. שלא הגדיל כל כך שהוא בחור. שקמה כך הוא שם האילן: ואע״ג דצריכא לארעא. שתהא מונחת שם עד שתייבש: אף על גב דקביעי בשדה לא מכרה. [כיון] שהיא עשויה בטיט ורשות בפ״ע הוי: סדן השקמה. דהוי אילן חשוב שקוצצין הענפים שלו כדי להגדילן לצורך קורות וזהו סדן: מלבנות של פתחים. אותן אבנים שעומדין במזוזות הפתח שלועזין אושריי״ש. אותן מזוזות שבפתח הבית המחובר בקרקע מהו. מכרן או לא מכרן: כי תיבעי לך היכא דנקיטי בסיכי. שאין מחוברות בקרקע כי אם כעין שעושין ציר לדלת (בזימנא) שכל אחת נכנסת בחברתה ובכך מחוברין: לנוי עבידן. המלבנות ולא מזדבני. או דלמא (לא) אינהו מזדבני: מלבנות של כרעי המטה. אלו לבנים שמשימין תחת כרעי המטה שלא יתליעו מלחלוחית של קרקע. שהיא בית רובע רשות בפ״ע הוי ולא מזדבני:

ו) לכאורה נ״ל והלכך בעינן עד דמנחן אכיפי.

מנהני מילי. דחרוב המורכב וסדן השקמה אין נמכרין בכלל שדה (ד) וכיון דמשכחינן דאינן בכלל שדה ממילא ידעינן דאפי׳ אם אמר כל מה שבתוכה אינו נמכרין כדקתני מתני׳ בין כך ובין כך לא מכר כו׳ דכל מה שבתוכה לא מהני אלא לטפויי תשמישי דשדה שאינן קבועין כל כך כגון קנים ואבנים שאינן מתוקנין לגרכה ומיהו להכי קיימי אבל חרוב המורכב וסדן השקמה אשמעינן קרא דמשיבי שדה בפני עצמן ומי שיש לו ג׳ שדות ומכר שנים האילונים ואמר לו כל מה שבתוכן אני מוכר לך דלא מכר שדה השלישי שביניהן אף כאן לא מכר חרוב המורכב וסדן השקמה: **דכתיב ויקם שדה עפרון וגו׳.** עפרון מכר לו השדה לאברהם בשתמא דכתיב[ג] נתתי כסף השדה וגו׳ וקמהדר ליה עפרון ארץ ארבע מאות וגו׳ ואפ״ה קנה אברהם כל האילנות דכתיב ויקם שדה עפרון וגו׳ וכל העץ אשר בכל גבולו סביב ע״י קניית השדה סתם קנה גם את כל האילנות והאי אשר בכל גבולו קרא יתירא הוא דמלי למיכתב וכל העץ אשר בשדה דהיינו בתוך גבולי השדה ולמידרש אתא מי שלריך לגבול אותן אילנות קנה שלריכין להיות (ה) להו גבול סביב שלא יערער אדם עליהם לומר בתוך שלי נטועים ושלי הם דהיינו כגון אילנות דקין שאין להם שם והדבר שכוח מי נטעם לפיכך לריך לעשות להם גבול סביב אבל כל חרוב המורכב וסדן השקמה גדולים וחשובים ואוושא מילתייהו וידוע של מי הן ובקרקע מי הן נטועין ואין לריכין גבול הלכך אינן בכלל השדה סביב: **אמר רב משרשיא מכאן למלרים מה״ת.** שהקונה את השדה קנה את המלרים עצמן וכל האילנות הנטועין במלר דמלרים בכלל שדה דהכי משמע סביב כל האילנות הנטועין בקרקע המלר שהוא סביב השדה קנה אברהם. כן נראה בעיני: **דיקלי.** שגדלו כל לרכן: **אאלין.** שתילין נטועים בחורים: **הולין ולילין.** גם הם מיני דקלים כדתנן (סוכה דף כט:) ליני הר הברזל כשרין. ויש מפרשים שאין אלו טוענין פירות: **ואע״ג דהי לא כתב ליה הכי קני.** כדתנן המוכר את השדה סתם מכר חרוב שאינו מורכב ובתולת השקמה וכ״ש שאר אילנות דהא לא משייר במתני׳ אלא חרוב המורכב וסדן השקמה: **שופרא דשטרא.** ייפוי כח השטר דאפי׳ אי אתו לפני ב״ד טוענין יהבי ליה שהרי מפורשין בתוך השטר: **א״ל נבר מדיקלא פלניא הו** הכא לא גרסינן אלא לקמן בסמוך אחר דחזיא לדיקלי קא״ל: קפסיק גמרא **א״ל.** מוכר לנוקח ארעא ודיקלי מזבינא לך שני מכירות הן שדה זו אני מוכר לך ונקנה את השדה ואת הדקלים שבתוכו ודיקלי נמי מזבינא לך במקום אחר דהא לא קאמר ארעא בדיקלי כדלקמן דהוי משמע דקלים שבתוכה: הכי גרסינן **אי איתא ליה דיקלי יהיב ליה תרי דיקלי.** לבד אותן שבשדה המכורין בכלל שדה דמכירה אחרת היא זו ומיעוט דיקלי שנים. ויש ספרים שכתוב בהן אי אית ביה דיקלי יהיב ליה תרי דיקלי דמשמע דאם יש שם דקלים הרבה באותו שדה שמכר לו יתן לו מהן שנים ולא יותר והשאר יעבד לעצמו ולא נהירא כלל דאילו א״ל האי ארעא מזבינא לך קנה הכל אפילו הדקלים וכשהוסיף לפרש ארעא ודיקלי יפסיד הלוקח כ״ש שייפה כחו כדאמרן לעיל לריך למכתב ליה קני לך דיקלין ותאלין הוי שופרא דשטרא ולא אמרינן שני דקלים מכר לו והשאר עיכב לעצמו ועוד הכי איבעי ליה למימר חזינן אי אית ביה דיקלי לא יהיב ליה אלא תרי דיקלי שהרי כולן היו מכורין מסתמא ואהני יתור לשון זה לשייר לעצמו ומדלא קאמר הכי אלא קאמר יהב ליה תרי דיקלי ש״מ דה״ק אם יש לו דיקלי לבד אותן שמכר עם השדה שהן בתוך השדה יהיב ליה תרי דיקלי: (ו) **זבין ליה תרי דיקלי.** יקנה לגרכו של זה שני דקלים שלא יהא מחוסר אמנה שכך התנה לו אני מוכר לך אילנות שאקנה לגרכך או יחזיר לו מן המעות כנגד דמי שני דקלים: **ואי משעבדי.** למלוה: **ארעא בדיקלי.** שדה עם דקלים שבתוכו אני מוכר לך: ה״ג **אי איתא בה: מקח טעות הוא.** שטיקר בו והדרי מעות. ונהי דאין אונאה לקרקעות היכא דמוכר ביוקר אפי׳ יותר משתות [נ״מ מז.] (ו) מקח טעות מיהא הוי לדעתא כן לא לקח אלא היה סבור שיש בה דקלים כמו שאמר ליה: **ארעא** (ח) **ביה דיקלי.** מקוס הראוי לדקלים לית ליה לנוקח דיקלי שאם אין דקלים בשדה אין זה מקח טעות מ״ט דחזיא לדיקלי קא״ל קרקע יפה לגדל דקלים. ומיהו אי אית ביה דיקלי ה״ז של לוקח דכ״ש דה״ק ארעא דחזיא לדיקלי מזבינא לך כלומר שהדקלים שבה טעונין פירות הרבה: **א״ל.** מוכר (ט) שדה אני מוכר לך לבד מדיקלא פלניא: **חזינן אי דיקלא טבא הוא.** כלומר מן הבינונים שטועונין פירות קלת לחודיה שייריה דדעתו ליהנות מפירות שדהו פורתא וקנה הלוקח כל השאר בכלל השדה: **ואי דיקלא בישא הוא.** אע״פ שיש עדיין רעים ממנו אלא דקרו ליה אינשי להאי דיקלא בישא כגון דלא טעין קבא דאילו טעין קבא לאו דיקלא בישא הוא כדאמרינן בעלמא (לעיל דף כו.) דיקלא דטעין קבא אסור למקנייה: **כ״ש הנך.** המוטבים ממנו שיירין לעצמו דהכי קאמר אפי׳ ההוא דיקלא בישא אני משייר לעצמי. ומיהו אם יש בשדה דיקלי בישא טפי מהאי אינהו מזדבני בכלל (י) דהא דאמרי׳ כ״ש הנך אדיקלי דטבי טפי מהאי קאי: ה״ג **לבר מאילני אי איתא ליה אילני לבר מאילני.** כלומר אם אמר מוכר לנוקח שדה (כ) אני מוכר לך לבד מאילני חזינן אי אית בה שאר אילנות כגון זיתים ותאנים ותפוחים וכל שאר אילנות חוץ מדקלים וגפנים שאין נקראין אילני: **לבר מאילני.** מכר לו את השדה אבל האילנות אינן מכורין שהרי הוליאן מכלל שדה ושיירן לעצמו. והאי מילתא דפשיטא הוא אבל משום דבעי למימר לקמן אילני וגופני לבר מאילני נקט לה: **אי איתא ביה דיקלי.** בההוא שדה ואין בו שאר אילנות ואיהו אמר ליה לבר מאילני ודאי לבר מאילני (ד) מכר השדה והנהו דקלין שייר לעצמו. ואע״ג דאין סתמן קרוין אילנות אלא רגילין היו לקרותן דקלין מתוך חשיבותן ומתוך שהיו רוב אילנות שלהן דקלים כיון דאין כאן שאר אילנות אלא דקלים האי דקאמר לבר מאילני אדקלים קאי: **אי איתא ביה גופני.** בההוא שדה והמוכר את השדה מכר את הגפנים וכיון דאמר לבר מאילני ובשדה זו אין בו אלא גפנים לבר מגופני קאמר ואם יש בשדה אילני וגופני ואיהו אמר לבר מאילני הכל מכר ואפי׳ הגפנים לבר מאילני דגפנים אין קורין להן אילנות ועליה דמוכר רמיא לגלויי דגם הגפנים שייר לעצמו הלכך יד הלוקח על העליונה: **אילני ודיקלי לבר מאילני.** הכל מכר לבר מאילני שהדקלים אין קורין להם אילני: **גופני ודיקלי לבר מגופני.** אי א״ל לבר מאילני ואין בשדה אלא דקלים וגפנים הדקלים מכר והגפנים שייר דגפנים לגבי דקלים נקראין אילני ובכלל אילני הן טפי מדיקלי כן נראה בעיני. וי״מ דאין זה וזה בכלל אילני ואין זה נקרא אילן יותר מזה והלכך המוטב דהיינו גפנים שייר לעצמו ולא נהירא דאם איתא דשניהן שוין ואין זה נקרא אילן יותר מזה ואיהו אמר לבר מאילני הוה לן למימר דתרוייהו שייר לעצמו שהרי גילה דעתו שהכל קרא אילני מאחר שאין כאן שום אילן אחר שיקרא אילן אלא אלו: ה״ג **אמר רב כל שעולין כו׳.** ולעיל קאי היכא דא״ל לבר מאילני וקמפרש רב אלו הן אילנות ששייר שאם קטנים הן הרבה לא מיקרי אילני. ולא גרסינן לבר מדיקלי ואילני א״ר כו׳ ופירוש בעלמא הוא: **כל שעולין לו בחבל.** ללקח פירותיו חשיב אילן ובדקל מיירי כדמפרש לקמיה שגבוה הרבה ופירותיו ברחשו:

דייני

ארעא ודיקלי אי אית בה דיקלי כו׳. אע״ג דאם לא אמר דיקלי בסתמא היו כולן מכורין מיהו השתא גרע (ג) כדבעי למימר לקמן מוך מחרוב פלוני דקני שאר חרודין אע״ג דבסתמא לא קני דדיקלי משמע תרי[א] ולא שייך הכא שופרא דשטרא אלא דוקא כשכותב בשטר אבל הכא דבעל פה לא ועוד דהתם כתיב דיקלין ותאלין כו׳ והכא דלא קאמר אלא דיקלין לא שייך למימר הכי: מוך

מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא [ו]ויקם שדה עפרון אשר במכפלה וגו׳ (ח) מי שצריך לגבול סביב יצאו אלו שאין צריכין לגבול סביב אמר רב משרשיא מכאן למצרים מן התורה: אמר רב יהודה [א]האי מאן דמזבן ארעא לחבריה צריך למכתב ליה קני לך [ח]דיקלין ותאלין והוצין [ב]וציצין ואע״ג דכי לא כתב ליה הכי קני אפ״ה שופרא דשטרא הוא [ב]אמר ליה ארעא ודיקלי חזינן אי אית ליה דיקלי יהיב ליה תרי דיקלי ואי לית ליה זבין ליה תרי דיקלי ואי משעבדי פריק ליה תרי דיקלי [ג]ארעא בדיקלי חזינן אי אית בה דיקלי (ט) יהיב ליה ואי לאו מקח טעות הוא [ד]ארעא בי דיקלי לית ליה דיקלי (ו) דחזיא לדיקלי קאמר ליה אמר ליה לבר מדיקלא פלניא [ה]חזינן אי דיקלא טבא הוא שורי שיריה אי דיקלא בישא הוא כל שכן הנך [ו]אמר ליה לבר מאילני אי אית ליה אילני לבר מאילני אי אית ליה דיקלי לבר מדיקלי אי אית ליה גופני לבר מגופני אילני וגופני לבר מאילני אילני ודיקלי לבר מאילני גופני ודיקלי לבר מגופני אמר רב [ז]כל שעולין לו בחבל הוי שיור כל שאין עולין לו בחבל לא הוי שיור

ודייני

מסורת הש״ס

מגמ׳ א מיי׳ פכ״ד מהל׳ מכירה הל׳ יד סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ רטז סעיף ח:

ב ג ד מיי׳ שם הל׳ יג ועיין בהשגות ובמ״מ טוש״ע שם ס״ה:

נא ה מיי׳ שם הל׳ יח טוש״ע שם סעי׳ ג:

נב ו ז מיי׳ שם הל׳ יב טוש״ע שם סעי׳ ד:

רבינו גרשום

וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבולו סביב. אותו אילן שצריך גבול סביביו שאין משתמר אלא על ידי גבול כעין שמקיפין גדר סביב השדה כדי שיהא משומר על ידי גבול מפני שנמוך האילן ויכלי אינשי ליטול פירות אותו אילן נקנה אגב קרקע. אבל אילן שגבוה הוא כגון חרוב מורכב וסדן השקמה שאינו צריך לשומר ואינו צריך גבול דמחמת גבהותו משומר הוא שאין ידו של אדם יכולה להגיע לפירותיהן והענפים והפירות שלו בגבהות עומדין ואין עולין לו אלא בחבל אינו נקנה אגב קרקע דדבר חשוב בפני עצמו הוא: אשר בכל גבולו סביב מיכן למצרים מן התורה. שהראה לו המצרים שסביבותיה מצר פלוני כך וכך מצר פלוני כך וכך. ואית דמפרשי מיכן ללוקחין שקונין המצרים שסביבות השדה דהיינו גבולי: דיקלי. אילנות תמרים גבוהים: תאלין אלו שאר אילני בחורין קטנים: הוצין. אילנות קטנים: וציצין. דקלים קטנים כעין ציצייתא דבבל: ואע״ג דכי לא כתב ליה הכי ודאי קני. דאי אתי לפני בית דין פקח יהבי ליה והאי דלא כתב ליה הכי משום דטעות סופר הוא. אפילו הכי צריך למכתב ליה הכי דשופרא דשטרא הוא דאפי׳ אתי לפני בית דין טוענין דיהבין ליה דאי לא כתב הכי ואתי לפני בית דין הדיוטות לא יהבי ליה אבל השתא ליכא למיחש: אמר ליה. המוכר ללוקח: ארעא ודיקלי. מזבינא לך: אי אית בה דיקלי יהיב לי׳ תרי דיקלי. דדיקלי לא פחות מתרתי. ואי אית בה דיקלי משעבדי לבעל חוב של מוכר פריק להו מיניה ויהיב ליה ללוקח: ואי אמר ליה ארעתא ודיקלי מזבינא לך ולית בארעא תרי דיקלי זבין ויהיב ליה: אי אמר ליה ארעא בדיקלי. אי איכא דיקלי זבינינה זביני ואי לא מקח טעות הוא ולא קני כלום: בי דיקלא. משמע ארעא דראויה לדקלים. ואי בישא הוא ושיירה כל שכן דהנך דמעלו ממנו לא זבין ושיירינהו: אי אמר ליה ארעא מזבין לך בר מאילני. אי אית ביה אילני זבין ליה הקרקע לבר מאילני כדמתני ליה. ואי בההיא קרקע אית בה גופני ואמר ארעא מזבינא לך לבר מאילני ודאי גופני בכלל אילני נינהו ולא זבין ליה אפי׳ גופני אי אית ביה דיקלי קרי להו אילני ולא זבין ליה. ואי אית בה אילני וגופני ואמר מזבינא לך בר מאילני ודאי גופני זבין ליה דלאו אילני נינהו לגבי שאר אילנות: ואי אמר ליה לבר באילני. ואית בה אילני ודיקלי ודאי אילני לא זבין ליה דיקלי זבין ליה דלגבי אילני לאו אילני נינהו הדיקלי: גופני ודיקלי. ודאי גבי דיקלי גופני אילנות נינהו ולא שייר אלא הגפנים: ואי אמר ליה ארעא מזבינא לך לבר מדיקלי. מה שייר: אמר רב כל שגבוה כל כך שעולין עליו בחבל הוי שיור. ואידך אילני לא הוי שיור וזבין ליה:

תורה אור השלם

1 וַיָּקָם שְׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לִפְנֵי מַמְרֵא הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב:

בראשית כג יז

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אשר במכפלה וגו׳ וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבולו סביב מי שלריך לגבול יפלו אלו כל״ל ותיבת סביב נמחק: (ב) שם לית בה דיקלי (ויהיב ליה) תא״מ וי״ב ס״א דביניה זביני: (ג) שם לית ליה דיקלי מ״ט דחזיא לדיקלי: (ד) רשב״ם ד״ה מנהני מילי וכו׳ בכלל שדה דכתיב ויקם וגו׳ וכיון דמשכחינן: (ה) ד״ה דכתיב ויקם וכו׳ להיות להם גבול וכו׳ שלי הם נטועים וכו׳ בכלל השדה הסי״ד ואח״כ מ״ה סביב אמר רב: (ו) ד״ה ואי לא זבין ליה תרי דיקלי: (ז) ד״ה מקח טעות וכו׳ יותר מפתות אבל מקח: (ח) ד״ה ארעא בי וכו׳ לדקלים הסי״ד ואח״כ מ״ה לית ליה וכו׳ הרי דן של לוקח: (ט) ד״ה א״ל מוכר לדלוקח שדה זו אני מוכר לך הס״ד: (י) ד״ה כ״ש הנך וכו׳ בכלל שדה דהא דאמרינן: (כ) ד״ה הכי גרסינן וכו׳ שדה זו אני וכו׳ אילני לבר הד״א: (ל) תוס׳ ד״ה ארעא וכו׳ השתא נרע דדיקלי משמע תרי כדבעי למימר לקמן וכו׳ לא קני ולא שייך כל״ל:

מוסף תוספות

א. והא דקאמר יהיב ליה תרי דיקלי ולא קאמר לא יהיב ליה אלא תרי דיקלי, אגב דבעי למימר זבין ליה תרי דיקלי פריק ליה תרי דיקלי נקט נמי האי לישנא יהיב לי תרי דיקלי. שיטמ״ק בשם תוס׳ הרא״ש.

ח) [פי׳ דיקלין תמרים גבוהין תאלין שאר אילנות גדולים הוצין שאר אילנות קטנים ציצין דקליס קטניס. עיין ערך לציין], ב) נ״א ופייני וגרסת הערוך ולינין, ג) [בהלשות כג], ד) כמ״א: מדיקלי,